

Karl May Nieuws

5 april 2023

Nummer 80

In dit nummer

- Convocatie Karl May dag, 22 april 2023
- Agenda ALV
- Herinnering betaling contributie
- De Witte Bison 33
- Bereikbaarheid van de zaal
- Carpooling of meerijden?
- Onze uitgaven
- Onze website
- Bijlage voor boekbespreking: Het streven van Karl May

KARL MAY DAG, 22 APRIL 2023

Het bestuur heeft het genoeg u uit te nodigen voor onze Voorjaarsbijeenkomst, die zal worden gehouden op **zaterdag 22 april a.s.**, op de gebruikelijke plaats: kerkgebouw De Bron, Vogelplein 1 te Amersfoort.

Het programma ziet er als volgt uit:

- 09.00 – Bestuur aanwezig
- 09.30 – Inrichten van tafels t.b.v. de verkoop door leden en de Vereniging. Huur per tafel € 7,50
- 10.30 – Opening van de dag door Ger Tielen
- 11.00 – Algemene ledenvergadering
Zie de agenda hieronder
- 12.30 – Pauze (uw bestelling graag doorgeven voor 11.00 uur)
- 13.00 – Presentatie van Witte Bison 33 door Frits Roest
- 13.15 – Uitreiken van De Witte Bison aan de aanwezigen, tevens mogelijkheid tot betaling van de contributie 2023
- 13.30 – Analyse van 'het streven van Karl May'. Ingeleid door Tom van der Geugten. Aansluitend groepsbespreking.
Lees vooraf de te bespreken tekst op de website (Boekbesprekingen) en/of achteraan deze Nieuwsbrief!
- 14.15 – Napraten en opruimen
- 14.45 – Einde van deze dag

AGENDA

1. Opening door de voorzitter
2. Verzoek van secretaris en om presentielijst te tekenen en mededelingen
3. Vaststellen en goedkeuren van de notulen van de 13^e ALV d.d. 2 juli 2022 (zie Witte Bison 32 om het verslag terug te lezen en evt. te bespreken op 22 april)
4. Samenvatting van het jaarverslag over 2022 door secretaris
5. Financieel jaarverslag 2022 door penningmeester en begroting 2023 (zie ook punt 8)
6. Verslag van kascommissie: Mart Leenaerts (2^e keer) en Pieter Pons (met Theo Pons als reserve)
7. Decharge van oude en benoeming van nieuwe kascommissie

<http://www.karl-may-vereniging.nl>

KARL MAY VERENIGING

Bestuur:

Voorzitter:
Ger Tielen

Dr. J. Röntgenlaan 44
3723 LC Bilthoven
06-51 35 29 20
ger.tielen@xs4all.nl

Secretaris:

Hans Boessenkool
Berkepad 14
4651 JZ Steenberghe
0167-56 53 18
jboessenkool@home.nl

Penningmeester:

Jan-Willem Goedmakers
Koestraat 37a
6104 AJ Koningsbosch
06-30 47 02 97
jan-willem.goedmakers@stamicarbon.com

Bankrekening:

NL85 RABO 0113 9355 01
t.n.v. Karl May Vereniging

Algemene Zaken en
Vice-voorzitter:

Jan Willem van der Jagt
Ambachtshof 3
2291 DX Wateringen
06-23 28 86 51
jwvdjagt@gmail.com

Redactie

De Witte Bison en
KM Nieuws:
Frits Roest
Fluitakker 29
6721 ZE Bennekom
06-29 60 89 88
frits.roest@gmail.com

Webmaster:

Jurjen Wolters
Kruslings 2
9247 EL Ureterp
0512-52 44 02
jurjenwolters@outlook.com

8. Bestuurswisselingen. Reglementair aftredend en herkiesbaar zijn voorzitter (Ger), vicevoorzitter (Jan Willem) en redacteur (Frits). Tegenkandidaten gaarne melden vóór de ALV!
9. Voorstel om de contributie in overeenstemming te brengen met de gestegen druk- en verzendkosten van De Witte Bison. Hieraan gekoppeld het voorstel om ons tijdschrift ook digitaal beschikbaar te stellen.
10. NIEUW GOOGLE-GROUPS, uitleg door Jurjen Wolters
11. Onze ANBI-status. Wat kunnen we ermee? Uitleg door Ger.
12. Ingebrachte punten, vóór 10.45 bij secretaris gemeld.
Reeds ingediend door Lily Kanselaar en door haarzelf toe te lichten: (a) betere communicatie met leden zonder internettoegang, (b) een papieren variant van de nieuwsbrief, maandelijks te verschijnen, met naast mededelingen ook meer inhoudelijke, animerende en sfeervolle zaken waarop men kan reageren, (c) huiskamerbijeenkomsten
13. Rondvraag
14. Sluiting

HERINNERING BETALING CONTRIBUTIE

De penningmeester herinnert onze leden, die hun **contributie** nog niet hebben voldaan, dit zo spoedig mogelijk te doen op de hiernaast vermelde rekening. Op dit moment bedraagt de contributie nog € 20,-

DE WITTE BISON 33

Intussen is de redactie, mede dankzij uw hulp, erin geslaagd weer een goedgevuld nummer van ons tijdschrift samen te stellen. Dit zal op de Karl May dag van 22 april worden geïntroduceerd en gedistribueerd.

De inhoud hiervan is als volgt:

Inhoudsopgave

Redactioneel

Verslag van onze bijeenkomst van 26 november 2022

Onze Vereniging, onze Penningmeester en onze Financiën

Van het bestuur

Wetenschappelijk symposium over culturele representatie

Nieuwe uitgaven

De schat in het Zilvermeer. Enige gedachten n.a.v. de nieuwe herdruk

Karl May en uitgever G.B. Van Goor Zonen

Het streven van Karl May

Mijn Duitse Karl May-verzameling

De drie geweren van Karl May

De dood van Winnetou een fout? No way!

Mijn bezoek aan de Sophien-Saal te Wenen

Onbekende illustraties: *Winnetou*-cyclus XV

Feuilleton: *Het loon van Aboe el Mawadda*

Uitgaven van de Karl May Vereniging

Op onze website vindt u de cumulatieve inhoudsopgave (27p.) van alle tot dusver verschenen nummers.

Deze 33 nummers beslaan thans in totaal 1558 bladzijden!

BEREIKBAARHEID VAN DE ZAAL

Onze bijeenkomst zal, zoals steeds worden gehouden in de wijkzaal van kerkgebouw De Bron, Vogelplein 1 te Amersfoort. De locatie hiervan vindt u onderaan op onze website.

Degenen, die met openbaar vervoer komen, kunnen vanaf treinstation Amersfoort Centraal bus 6 nemen (richting Liendert en Rustenburg, perron H), die om 18 en 48 minuten over het hele uur, na 8 minuten rijden aankomt bij bushalte Ganzenstraat, vanwaar het 6 minuten lopen is naar het Vogelplein.

CARPOOLING OF MEERIJDEN

Zoals reeds eerder is aangegeven, kunt u bij interesse in of behoefte aan gemeenschappelijk vervoer, dit kenbaar maken.

ONZE UITGAVEN

Tijdens onze bijeenkomst zullen de op de website of achterop de Witte Bison vermelde verenigingsartikelen op de bestuurstafel aanwezig zijn.

Voor het geval dat u interesse hebt in de speciale uitgaven, die in de vorige Nieuwsbrief zijn vermeld en die de Vereniging niet in voorraad heeft, wende men zich tot Frits Roest. De levertijd hiervan bedraagt enkele weken. (frits.roest@gmail.com).

ONZE WEBSITE

Wellicht ten overvloede wijzen wij er hier nog even op dat u op onze website www.karl-may-vereniging.nl veel informatie kunt vinden over onze Vereniging. De inhoud ervan wordt regelmatig geactualiseerd.

HET STREVEN VAN KARL MAY

Tom van der Geugten

Sinds ik in 2015 lid werd van de Karl May Vereniging begrijp ik ben ik steeds beter gaan begrepen hoe de boeken van May zijn 'verschreven'. En na het lezen van de prachtige vertalingen van *Ardistan en Djinnistan* en *En vrede op aarde!* besloot ik me meer in zijn ideeënwereld te verdiepen. Het lag voor de hand om te beginnen met de eerste hoofdstukken van *Karl May en zijn wereld* (Karl May-pocket 50).

In dit boek komt hoofdstuk 1 (In de afgrond) uit de autobiografie *Mein Leben und Streben* (1910) die May (1842-1912) in 1909 of 1910 schreef over de periode 1862-1875. Redacteur F.C. de Rooy legde voorin het boek uit: 'Dit waren dan May's wilde jaren door de auteur geschetst op bijna 70-jarige leeftijd en onder de smartelijke druk van zijn opgerakeld verleden.' Ook schreef hij: 'Zijn boeken waren voor hem een middel tot een hoger doel: een leraar te zijn voor eenvoudige mensen en te getuigen van zijn grote liefde voor zijn medemens, voor waarheid en rechtvaardigheid. Dat is de strekking die aan al zijn boeken ten grondslag ligt en die vooral tot uiting komt in de reisavonturen van Winnetou en Old Shatterhand, Kara Ben Nemsî en Hadji Halef Omar. De vraag in hoeverre Karl May al deze avonturen in werkelijkheid heeft beleefd, is daarmee in feite onbelangrijk geworden.'

May schreef in genoemd hoofdstuk (bladzijden 26/27) onder meer dat hij in zijn gevangentijd (1865-1868) had bedacht wat voor soort schrijver hij wilde zijn:

'Ik wil tussen wetenschap en leven bemiddelen. Ik wil gelijkenissen en sprookjes vertellen waarin diep verborgen de waarheid ligt, die men op andere wijze nog niet kan zien. (...) Maar geen mens mag vermoeden dat hetgeen ik vertel, slechts gelijkenissen en sprookjes zijn, want wanneer men dat zou weten, dan zou ik nooit bereiken wat ik wil bereiken. Ik moet zelf een sprookje worden, ik zelf, mijn eigen *ik*. (...) Het was absoluut niet noodzakelijk dat echte reizen de basis vormden voor deze verhalen; ze moesten immers slechts gelijkenissen en sprookjes zijn. (...) Ik wilde ervaringen uit mijn eigen leven, uit het leven van mijn omgeving, mijn vaderland halen en kon daarom steeds naar waarheid beweren, dat alles wat ik vertelde zelf beleefd en meebeleefd had.'

Omdat ik deze uitleg nog moeilijk te begrijpen vond, ging ik op zoek naar de tekst die bij de vertaling kennelijk was weggelaten en die op bladzijde 28 met drie puntjes was aangeduid, gevolgd door een witregel en de zin: 'Tot zover de plannen die destijds in mij ontstonden en die ik vastgehouden heb tot op de huidige dag.' Ik vond de weggelaten tekst in *Ich. Leben und Werk* (Karl May's gesammelte Werke band 34, Bamberg 1965, bladzijde 153-163) en toen ik deze las, werd veel mij duidelijk. Hierna volgt deze tekst, die door Koen Hertbeek en mij is vertaald en om praktische redenen van alinea's is voorzien.

In overleg met het bestuur van de Karl May Vereniging leg ik deze tekst aan de leden voor en roep ik ze op deze tijdens de Karl May Dag op 23 april 2023 in groepjes te bespreken aan de hand van de volgende discussievragen:

- 1 Hoe geloofwaardig is de tekst?
- 2 Hoe belangrijk is deze tekst?
- 3 Wat kunnen we leren van deze tekst?

Een verslag van de bespreking zal verschijnen in De Witte Bison 34.

Vertaald fragment uit *Mein Leben und Streben* (1910) dat ontbreekt op bladzijde 28 in F.C. de Rooy (red.), *Karl May en zijn wereld*, 1967 (KMP 50):

1 Er zijn aardse waarheden en er zijn hemelse waarheden. De aardse waarheden worden ons door de wetenschap gegeven, de hemelse door de openbaring. De wetenschap pleegt haar waarheden te bewijzen. Wat de openbaring beweert, wordt door de geleerden hoogstens als geloofwaardig, maar niet als bewezen beschouwd.

Zo'n hemelse waarheid daalt langs de stralen van de sterren naar de aarde en gaat van huis tot huis om aan te kloppen en binnengelaten te worden. Ze wordt overal afgewezen, want ze wil dat men haar gelooft, maar dat doet men niet, omdat ze geen geleerde legitimatie bezit. Zo gaat ze van dorp naar dorp, van stad naar stad, van land naar land, zonder gehoord en opgenomen te worden.

Daarop stijgt ze op de sterrenstraal weer hemelwaarts en keert naar hem terug van wie ze was uitgegaan. Ze doet wenend haar beklag bij hem over haar leed. Hij echter glimlacht mild en spreekt: 'Huil niet! Ga weer naar beneden, naar de aarde en klop aan bij de enige, wiens huis je nog niet vond, bij de dichter. Verzoek hem je in het gewaad van het sprookje te kleden en beproef je heil dan nog een keer!'

Ze gehoorzaamt. De dichter neemt haar liefdevol op en kleedt haar. Opnieuw begint ze haar tocht, nu als sprookje, en waar ze aanklopt, is ze dit keer welkom. Men opent haar deuren en harten. Men luistert aandachtig naar haar woorden; men gelooft in haar. Men verzoekt haar te blijven, want eenieder heeft haar lief gekregen. Zij echter moet verder, alsmaar verder, om te vervullen wat haar opgedragen is. Maar ze gaat slechts als sprookje; als waarheid echter blijft ze achter. En ook al ziet men haar niet, ze is er toch en heerst in huis, voor alle komende tijden.

Zo, dat is het sprookje! Doch niet het kindersprookje, maar het ware, eigenlijke, werkelijke sprookje, ondanks zijn pretentieloze, eenvoudige kleed de hoogste en moeilijkste van alle literaire vormen, passend bij de daarin wonende ziel. En een van die schrijvers, tot wie de eeuwige waarheid komt om zich te laten kleden, wilde ik zijn! Ik weet heel goed, wat voor een vermetelheid daarin stak. Toch zeg ik het zonder vrees. De waarheid wordt zo gehaat en het sprookje zo veracht als ik het zelf word; we passen bij elkaar. Het sprookje en ik, we worden door duizenden gelezen zonder begrepen te worden, omdat men niet tot de diepte doordringt. Net zoals men beweert dat sprookjes slechts voor kinderen zouden zijn, zo noemt men mij een 'schrijver van jeugdboeken' die alleen maar voor onvolwassen knapen zou schrijven.

Kortom, ik hoef me helemaal niet verontschuldigen dat ik zo stoutmoedig ben geweest slechts een schrijver van sprookjes en gelijkenissen te willen zijn. Mijn 'leven en streven' lijkt op zich al op een sprookje, en het zijn toch haast ontelbare fabels en sprookjes waarmee mijn persoon door mijn tegenstanders omkleed is! En wanneer ik daartegen protesteer dan gelooft men mij net zomin als menigeen het sprookje gelooft. Echter zoals elk echt sprookje uiteindelijk eens waarheid wordt, zo zal ook alles aan mij tot waarheid worden, en wat men vandaag niet van mij gelooft, dat zal men morgen leren geloven.

2 Dus al mijn reisverhalen, die ik van plan was te schrijven, moesten overdrachtelijk, moesten symbolisch zijn. Ze moesten iets zeggen wat niet aan de oppervlakte lag. Ik wilde iets nieuws, iets gelukmakends brengen zonder mijn lezers met het oude, met wat er tot nu toe is

in strijd en ruzie, in de war te brengen. En wat ik te zeggen had, dat moest ik laten zoeken; ik mocht het niet openlijk voor de deuren leggen, omdat men alles wat men zo gemakkelijk krijgt, pleegt te laten liggen en alleen dat weet te waarderen wat men met moeite moet bemachtigen. Het zou een onvergeeflijke fout zijn geweest meteen van tevoren al aan te geven, dat mijn reisverhalen overdrachtelijk zouden moeten worden genomen. Men zou mij eenvoudigweg niet hebben gelezen, en alles wat ik wilde oplossen, zou fabel en sprookje gebleven zijn. De lezer moest nietsvermoedend vinden wat ik gaf; hij zou het dan als eigen verworvenheid beschouwen en het zijn leven lang vasthouden. Maar wat was dat dan eigenlijk wat ik wilde geven? Dat was velerlei en niets alledaags. Ik wilde mensheidsvragen beantwoorden en mensheidsraadsels oplossen. Lach me maar uit; maar ik heb het gewild; ik heb het geprobeerd en zal het blijven proberen. Of ik het bereik, kan noch ik noch een ander weten. Er mag dan bij de uitvoering wel menige fout ingeslopen zijn, want ik ben een mens die het mis kan hebben; mijn bedoeling echter is goed en zuiver geweest. Verder wilde ik mijn psychologische ervaringen publiceren. De psychologische ervaringen van een jonge leraar, die veroordeeld is? Is dat niet nog belachelijker dan het voorgaande? Men kan het daarvoor houden; ik echter heb bij honderd en nog eens honderd ongelukkige mensen gezien, dat ze slechts daarom in het ongeluk terecht waren gekomen en er slechts daarom in waren blijven steken, omdat hun zielen, deze kostbaarste wezens van de hele aardse schepping, volkomen verwaarloosd waren. De geest is het verwende, arrogante lievelingskind en de ziel de aan de kant geschoven, hongerende en kou lijdende Assepoester. Voor de geest zijn er alle soorten scholen, van de basisschool tot en met de universiteit, voor de ziel echter geen enkele. Voor de geest worden er miljoenen boeken geschreven, maar hoeveel voor de ziel? Er worden voor de menselijke geest duizenden en nog eens duizenden monumenten opgericht, maar waar staan er, die bestemd zijn om de menselijke ziel te verheerlijken? Welaan, zeg ik tot mezelf, dan wil ik degene zijn die voor de ziel schrijft, helemaal alleen voor haar, of men daarover glimlacht of niet! Men kent haar niet. Daarom zullen velen mijn werken niet of verkeerd begrijpen, maar dat zal mij toch niet verhinderen te doen wat ik me voorgenomen heb.

Dat was eigenlijk genoeg voor één mens; maar ik wilde echter niet alleen dat, ik wilde nog veel meer. Ik zag om mij heen de diepste menselijke ellende liggen; voor mij was ik het middelpunt daarvan. En hoog boven ons lag de verlossing, lag de edele menselijkheid, waarnaar wij omhoog moesten streven. Deze opgave was echter niet alleen de onze, maar zij is alle mensen opgedragen: alleen wij, die ons zoveel dieper bevonden dan de anderen, moesten veel meer en met veel meer moeite opstijgen dan zij. Vanuit de diepte naar de hoogte, van Ardistan naar Djinnistan, van de lage zinnelijke mens naar de edele mens omhoog.

3 Hoe dat diende te gebeuren, wilde ik aan de hand van twee voorbeelden, een oriëntaals en een Amerikaans, laten zien. Voor dit speciale doel deelde ik de aarde in twee helften op, in een Amerikaanse helft met het indiaanse ras en een Aziatisch-Afrikaanse helft met het semitisch-mohammedaanse ras. Aan deze twee rassen wilde ik mijn sprookjes, mijn gedachten en toelichtingen vastknopen. Daarom was het van belang om mij vooral

met de Arabische en andere talen en met de indiaanse dialecten bezig te houden. Het onveranderlijk geloof in Allah van de ene groep en het uiterst poëtische geloof in de 'grote, goede geest' van de andere harmonieerde met mijn eigen onwankelbare geloof in God.

In Amerika moest een mannelijk en in Azië een vrouwelijk personage het ideaal vormen aan de hand waarvan mijn lezers hun ethisch wil zouden moeten ontwikkelen. Het ene personage werd mijn Winnetou, het andere Marah Durimeh. In het westen moet de handeling vanuit het lage leven op de savanne en de prairie geleidelijk aan omhoogstijgen naar de zuivere en lichte hoogten van Mount Winnetou. In het oosten moet het woestijnleven verheven worden tot aan de hoge top van de Djebel Marah Durimeh. Daarom begint mijn eerste deel met de titel *Door de woestijn (Durch die Wüste)*. De hoofdpersoon van al deze verhalen moest vanwege de eenheid een en dezelfde te zijn, een beginnend edel mens, die zich langzamerhand van alle resten van het dierlijke mensdom reinigt.

Voor Amerika zou hij Old Shatterhand heten, maar voor de Oriënt Kara Ben Nemsî, want dat hij een Duitser moest zijn, sprak uiteraard vanzelf. Hij moest als zelf vertellend, dus als 'ik-verteller' neergezet worden. Zijn ik is geen werkelijkheid, maar een dichtelijke verbeelding. Ook al bestaat deze 'ik' niet zelf, toch moet alles, wat van hem verteld wordt, uit de werkelijkheid geput zijn en tot werkelijkheid worden. Deze Old Shatterhand en deze Kara Ben Nemsî, dus deze ik, is bedacht als die grote vraag van de mensheid die door God zelf geschapen werd toen Hij door het paradijs ging om te vragen: 'Adam, d.i. mens, waar ben je?' 'Edele mens, waar ben je? Ik zie alleen maar gevallen, onedele mensen!' Deze mensheidsvraag is sedertdien door alle tijden en alle landen van de aardbol gegaan, luid roepend en weeklagend, maar heeft nooit een antwoord gekregen. Ze heeft miljoenen en nog eens miljoenen gewelddadige mensen gezien die elkaar bestreden, verscheurden en vernietigden, doch nooit een edel mens, die leek op de bewoners van Djinnistan en die leefde naar hun heerlijke wet dat eenieder een engel voor zijn naaste moet zijn om niet zelf een duivel te worden. Maar eens moet en zal de mensheid zo hoog gestegen zijn dat ergens vandaan het gelukkig makende antwoord komt op de tot dan toe vergeefse vraag: 'Hier ben ik. Ik ben de eerste edele mens en anderen zullen mij volgen!' Zo trekt Old Shatterhand en ook Kara Ben Nemsî door de landen, op zoek naar edele mensen. En waar hij er geen vindt, daar toont hij door zijn eigen edele gedrag, hoe hij zich deze voorstelt. En deze fictieve Old Shatterhand, deze fictieve Kara Ben Nemsî, deze fictieve 'ik' dient niet fictief te blijven, maar moet realiteit worden, moet zich verwerkelijken, en wel in mijn lezer, die innerlijk alles meebeleeft en daarom net als mijn personages omhoogstijgt en edel wordt. Op die manier draag ik mijn deel bij aan de oplossing van de grote opgave, dat de gewelddadige mens, dus de onedele mens, zich tot een edele persoonlijkheid ontwikkelen kan.

4 Terwijl ik deze gedachten overwoog, voelde ik heel goed dat ik me bij de uitvoering ervan aan een voor mij gering gevaar zou blootstellen. Wat als men deze verbeelding niet begreep en deze 'ik' dus ook niet begreep. Als men meende, dat ik mezelf bedoelde? Lag het niet voor de hand dat wie het aan intelligentie of goede wil ontbrak om onderscheid te maken tussen

werkelijkheid en verbeelding, mij een leugenaar en bedrieger zou noemen? Ja, dat behoorde tot de mogelijkheden, maar voor waarschijnlijk hield ik het niet. Ik had deze 'ik', dus Kara Ben Nemsî of Old Shatterhand, immers voorzien van alle voortreffelijke eigenschappen, waartoe de mensheid het tot dusverre in de loop van haar ontwikkeling gebracht had. Mijn held moest de hoogste intelligentie, het diepste aanvoelen en de grootste fysieke bekwaamheid bezitten. Dat dit in werkelijkheid niet in een persoon te verenigen was, dat sprak toch wel helemaal vanzelf. En wanneer ik, zoals ik me voornam, een reeks van dertig tot veertig zou schrijven, dan was toch beslist aan te nemen, dat geen verstandig mens op het idee zou komen, dat één iemand dat allemaal zou hebben kunnen beleven.

Neen! Het verwijt, dat ik een leugenaar en een bedrieger zou zijn, was, tenminste voor denkende mensen totaal uitgesloten! Zo meende ik toentertijd. Ja, ik was er zelfs vast van overtuigd, ofschoon ik met de 'ik' mezelf niet bedoelde, dat ik met een zuiver geweten kon beweren, dat ik de inhoud van deze verhalen zelf beleefd en meegemaakt had, omdat deze inhoud immers uit mijn eigen leven of uit mijn naaste omgeving voortkwam. Ik vond het helemaal niet moeilijk, maar zelfs heel gemakkelijk en vooral ook interessant, om me voor te stellen, dat Karl May deze reisverhalen weliswaar opschrijft, maar ze wel zo vormgeeft, alsof ze niet uit zijn eigen hoofd voortkomen, maar hem gedictieerd worden door deze fictieve 'ik', dus door de grote mensheidsvraag. Of deze veronderstelling van mij juist was, zal weldra uit het vervolg blijken.

De opzet om mijn personages deels in indiaanse deels in oriëntaalse gewaden te kleden, maakte heel vanzelfsprekend diepe gevoelens van medeleven voor de lotgevallen van de betreffende volksstammen in mij los. De als niet tegen te houden bestempelde ondergang van het rode ras begon me onophoudelijk bezig te houden. En over de ondankbaarheid van het Avondland tegenover het Morgenland, waaraan het toch zijn hele materiële en geestelijke cultuur te danken heeft, kreeg ik allerlei ongemakkelijke gedachten. Het welzijn van de mensheid verlangt dat tussen beide vrede heerst, niet langer uitbuiting en bloedvergieten. Ik nam me voor om dat in mijn boeken steeds weer te benadrukken en bij mijn lezers die liefde voor het rode ras en voor de bewoners van de Oriënt op te wekken die wij als medemensen hun verschuldigd zijn. Men verzekert mij nu dat dit beslist niet slechts bij enkelingen, maar bij honderdduizenden is bereikt, en ik ben geneigd dat te geloven.

5 En nu de belangrijkste vraag: voor wie schreef ik mijn boeken? Vanzelfsprekend voor het volk, voor heel het volk, niet slechts voor afzonderlijke delen daarvan, voor aparte standen, voor aparte leeftijdsklassen. Zeker niet bijvoorbeeld voor de jeugd alleen. Op deze laatste verklaring moet ik het grootste gewicht en de scherpste toon leggen. Zou het mijn bedoeling geweest zijn, schrijver van jeugdliteratuur te zijn of te willen worden, dan zou ik noodzakelijkerwijs van de uitvoering van al mijn plannen en van het bereiken van al mijn idealen voor altijd hebben moeten afzien.

En het is nooit bij me opgekomen om dit te doen. Weliswaar diende ik ook aan de jeugd te denken, want zij vormt niet alleen in de tijd de eerste fase van het volk; zij is het niet alleen, waaruit zich het volk voortdurend aanvult, doch zij is het, die bij het omhoog streven van de mensheid de ouden en de gemakzuchtigen vooruit

moet gaan, ten einde het door onze pioniers pas in zicht gekregen terrein zo snel mogelijk te bezetten.

Maar zoals zij slechts een deel van het volk vormt, zo kon dat wat ik aan haar te zeggen had ook slechts een deel zijn van hetgeen ik voor het hele volk schreef. Wanneer ik zeg dat ik voor heel het volk schrijven wilde, dan bedoel ik daarmee, voor de mens zoals hij is, of hij nu jong of oud is. Maar niet elk van mijn boeken is voor alle mensen. En toch is het ook weer voor ieder mens, maar geleidelijk, naarmate hij zich verder ontwikkelt, naarmate hij ouder en ervarener wordt, naarmate hij capabel is geworden om de inhoud ervan te verstaan en te begrijpen. Mijn boeken moeten hem het hele leven door begeleiden. Hij dient ze te lezen als knaap, als jongeling, als man, als grijsaard, in elk van deze leeftijdsfasen, overeenkomstig hun niveau. En wel langzaam, overdenkend en bedachtzaam. Als een lezer mijn boeken in het wilde weg verslindt, is dat wellicht zonde voor hem, maar het is nog veel meer zonde voor mijn boeken! Wie ze misbruikt, moet niet mij of mijn boeken, maar zichzelf ter verantwoording roepen.

Ik wijs hier op roken, eten en drinken. Roken is een vorm van genot, eten en drinken zijn noodzakelijk. Maar constant roken, eten en drinken, verorberen van alles wat je aangeboden wordt, zou niet alleen dwaas, maar ook zelfs schadelijk zijn. Van goede, interessante lectuur behoort men te genieten, je moet die niet als een haai verslinden! Aangezien mijn boeken alleen maar gelijkenissen en sprookjes bevatten, spreekt het absoluut vanzelf dat men er zorgvuldig over moet nadenken en dat ze alleen thuishoren in de handen van mensen die niet alleen kunnen maar ook willen nadenken.

6 Toen ik indertijd hierover nadacht en mijn plannen maakte, had ik weliswaar al het een en ander geschreven en gepubliceerd, maar het was nog niet bij me opgekomen me schrijver en al helemaal niet kunstenaar te noemen. En elke echte schrijver moet toch tegelijk ook kunstenaar zijn. Ik beschouwde me nog niet eens als een leerling in het vak, maar vooreerst nog slechts een buiten het vak rondtastende beginnening die zijn eerste kinderstapjes zet. En toch met zulke zo veel omvattende, verreikende plannen!

Wanneer ik deze plannen overzag, dan had ik eigenlijk doodsbenauwd moeten worden, want er waren zeker verscheidene met werk gevulde, ongestoorde, gelukkige mensenlevens voor nodig, om de voor me liggende stof echt literair, dus kunstzinnig aan te kunnen. Ik kreeg het echter niet benauwd, ik bleef er integendeel heel rustig onder. Ik vroeg me af: moet je dan schrijver zijn en moet je dan kunstenaar zijn om over zulke zaken te mogen schrijven? Wie wil en kan het iemand verbieden? Laten we het maar zonder vakmanschap doen, als het maar klopt! En laten we het maar zonder kunst doen, als het maar zijn uitwerking heeft en datgene teweegbrengt wat het teweeg moet brengen!

Of schrijvers en kunstenaars mij als 'collega' zouden zien, dat liet me koud in die tijd. Zeker, ik bezat mijn persoonlijke trots net als ieder ander mens, en kunst stond voor mij op een zodanig hoog plan als men maar denken kan. Maar mijn gedachten waren anders dan die van andere mensen, in het bijzonder dan die van vakgenoten. Kunstenaar te zijn, beschouwde ik als het allerhoogste op aarde, en diep in mij leefde de innige wens deze hoogte te bereiken, ook al was het in het laatste uur voor mijn dood.

Die avond toen ik als kind de 'Faust' te zien kreeg,

stond nog helder in mijn ziel. En de voornemens die ik daaraan verbonden had, kenden nog helemaal dezelfde wil en dezelfde macht over mij als voorheen. Voor het theater schrijven! Drama's schrijven! Drama's, waarin getoond wordt, hoe de mens dient op te stijgen en kan opstijgen van het aardse leed naar bestaansvreugde, uit de slavernij van de lage drift naar zielenreinheid en zielengrootheid. Om zoiets te kunnen schrijven, moet men kunstenaar zijn, een echte, ware kunstenaar.

Maar wat ik me toen als kunst voorstelde, was iets heel anders dan wat de kritiek van nu kunst noemt. En zo restte mij verder niets dan al mijn wensen die daarop betrekking hadden, als literator een kunstenaar en wel een ware waardevolle kunstenaar te mogen zijn, voor lange jaren terzijde te schuiven en tot die tijd te blijven wat ik nu eenmaal was, namelijk een maar wat aan klungelende beginnening die niet de geringste pretentie had een vakgenoot te worden. Zoals ik me steeds in mijn leven in afzondering en eenzaamheid bevonden had, zo was ik er toentertijd al van overtuigd, dat ook mijn weg als literator, zo lang als ik leef, een eenzame zou zijn. Wat ik zocht, was in het leven van alledag niet te vinden. Wat ik wilde, was iets waar gewone mensen totaal niets mee hadden. En wat ik juist achtte, dat was hoogstwaarschijnlijk voor andere mensen het verkeerde.

Bovendien was ik een veroordeelde. Vandaar dat het voor mij voor de hand lag helemaal op mezelf te blijven en niemand lastig te vallen. Met betrekking tot de kunst was ik niet deskundig. Misschien hadden de anderen gelijk: ik kon op de verkeerde weg zijn. Hoe dan ook hield mijn ideaal me in zijn greep om aan het eind van mijn leven, na voltooid rijping, een groot literair werk te scheppen, een symfonie van verlossende gedachten, waarin ik me zou verstouten licht uit mijn duisternis te putten, geluk uit mijn ongeluk en vreugde uit mijn kwellingen. Dit was voor later, wanneer de dood mij eens voor het eerst zou wenken. Voor nu echter ging het erom te leren, veel te leren en me op dit werk voor te bereiden, opdat het niet zou mislukken. Nu sprookjes en gelijkenissen geven om dan aan het eind van mijn leven hieruit de waarheid en de werkelijkheid te destilleren en op het toneel te brengen!

Maar deze gelijkenissen zijn geen korte stukjes zoals bijvoorbeeld de heerlijke gelijkenissen van Christus, maar lange vertellingen waarin veel personen handelend optreden. En hun aantal is groot; ze moeten een hele reeks vullen en het materiaal voor die latere, grote opgave vormen waarmee ik mijn activiteit wil besluiten. Ze kunnen dus geen zorgvuldig uitgevoerde schilderijen zijn, maar slechts pentekeningen, schetsen, vooroefeningen, etudes waaraan niet de maatstaf mag worden gelegd die alleen voor onmiskenbare kunstwerken geldt. Ik kan en wil en mag geen in de kunst volmaakte Paul Heyse zijn, mijn taak is uit hooggelegen marmer- en alabastergroeven de blokken voor latere kunstwerken te breken waarvan ik de vorm hoogstens kan aanduiden, omdat me de tijd voor uitvoering niet ter beschikking staat. Dit aanduiden doe ik ook al in sprookjes die in mijn verhalende gelijkenissen gestopt zijn en die punten vormen waaromheen zich de belangstelling van de lezer concentreert.

De kunstkritiek hoeft zich dus niet met mijn reisverhalen bezig te houden, omdat het helemaal niet mijn bedoeling is ze de vorm van kunst en zeker niet van volmaaktheid te geven. Ze moeten op de eenvoudige, onopgesmukte arm- en voetringen van de Arabische vrouwen

lijken, die alleen maar zilveren ringen hoeven te zijn. De waarde zit in het metaal, niet in het werk eraan. De schilder die vluchtige schetsen tekent om een groot

schilderij voor te bereiden, zou zich beslist over de criticus verwonderen die voor deze schetsen dezelfde norm zou willen hanteren, die hij dan later voor het schilderij moet hanteren.